

die zich één jaar voor zijn dood als zoodanig constitueerde (1874). Hoe langer zoo meer zal men figuren moeten vrijmaken uit het modieus beslag, dat op hun wezenlijke werk is gelegd, om zoo het verguizen en vergoden naar grondslagen van diepere waardeering te verleggen, waar het wezenlijke door eene betere erkenning van het betrekkelijke, wellicht minder luidruchtig-zwaarwichtig zal worden genoemd maar te strenger beseft.

Zoo zegt het weinig in Fantin te demonstreeren eenige algemeene kenmerken van de realistische groep der schilderkunst van het tweede keizerrijk. Door de keuze der modellen voor zijn portretten en groepen, werd hij onwillekeurig betrokken bij de realistische tendenzen van eene beweging, die in *Manet* een veel omstreden voorbeeld zag; toch stond zijn wezen buiten de vernieuwende pogingen, hetgeen uit zijn werk in de eerste plaats, doch vervolgens ook uit zijne beweringen is af te leiden. Reeds in 1861 schreef hij: „Ik geloof zelfs, dat de tijd voorbij is van scholen en artistieke bewegingen, enz.”. Hij bewonderde Delacroix, Manet, Courbet, maar nooit als chefs d'école. Zeker voorzag hij in deze uitspraak niet de vele toekomstige „ismen”; de schokken die de schilderkunst, vooral na de ontbinding der Fransche impressionistische groep in 1886, zou ondergaan, beroerden hem niet. Maar wel bewees hij met zijn geloof in het einde der „bewegingen”, hoe hij een stilstaande was, door en door een statisch mensch, blind voor de dramatische drijfkrachten in het leven.

Zoo is hij te zien, na de groote Fransche landschapsschool van Barbizon, als de zich in het kamerleven terugtrekkende, en in het stilleven zich verinnigende schilder van een in gevoels-affiniteiten, niet in de veroveringslust, betrokken werkelijkheid.

Hij, die zijn diepe waarde vond, niet in hetgeen hij als ongekend aanbracht of toevoegde, maar in de zuiverheid die hij stilstaande gewon, lijkt meer de aankondiging van eene tonalistische vermoeienis dan van de mogelijkheden die Verster later nog zou ontdekken binnen datzelfde bestek. Fantin behoort, zoo gezien, dichter bij onzen Pieter Meyners dan Verster. De afstand van Meyners tot Verster scheidt ook Fantin van den laatsten. *)

Door de pogingen van Fantin om in de groepen van menschen een geestelijke eenheid te openbaren, heeft hij evenwel een vraagstuk aangeroerd, eene opgave voor de schilderkunst gesteld, die ook door het modernisme nog niet is opgelost en waarvoor hij tevergeefs met het verleden te rade ging. Hij bewees daarmee de individueele onmacht tot het openbaren van een geestelijk gegrondveste gemeenschappelijkheid van menschen, een onmacht, die niet uitsluitend een persoonlijk tekort maar een onontwikkelde kracht in den tijd beteekende.

Onze schilderkunst kan niet op eene gelijksoortige poging wijzen.

*) Zoo Meyners een langer leven beschoren was geworden, zou zijn te weinig bekende aanleg voor de portretkunst wellicht zijn uitgegroeid naar een aan Fantin verwante richting. De weinige beeltenissen van zijn hand bevestigen voor een deel dat vermoeden.